

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**
Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Мещанінов М.О.

foi+request-98813-
722d4b71@dostup.pravda.com.ua

Щодо надання роз'яснення

Міністерство юстиції України розглянуло Ваш запит на отримання публічної інформації від 11 січня 2022 року, надісланий листом Міністерства соціальної політики України від 19 січня 2022 року № 10/0/98-22/311, який фактично є зверненням щодо надання роз'яснення деяких питань, пов'язаних із правовим регулюванням статусу «одинокі матері (вдови)», та в межах компетенції повідомляє таке.

Із змісту Вашого звернення незрозуміло, які саме фактичні обставини зумовили на таке звернення, що ускладнює надання роз'яснення положень законодавства у їх системному взаємозв'язку.

При цьому із змісту звернення вбачається ототожнення понять «одинокі матері» та «вдова», проте вказані категорії є різними за своїм змістом.

На сьогодні у законодавстві відсутній єдиний підхід до визначення поняття «одинокі матері».

Вказане поняття застосовується в різних нормативно-правових актах, однак його зміст розкривається в розумінні кожного з них залежно від особливостей відносин, в яких такі особи беруть участь, та обсягу прав і обов'язків, яких вони набувають.

За усталеною практикою саме у відповідних законах, якими передбачено певні пільги для жінок, чоловіки яких померли та, які виховують дитину без батька, надається перелік осіб, які відносяться до цієї категорії в окреслених правовідносинах, *умови, критерії, а також підтверджуючі документи віднесення до вказаної категорії.*

Так, поняття «одинока мати» застосовується в Законі України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» в контексті надання допомоги на дітей, а у Законі України «Про відпустки» в контексті надання щорічної відпустки.

Згідно зі статтею 18¹ Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» право на допомогу на дітей одиноким матерям (батькам) має мати (батько) дітей у разі смерті одного з батьків, які не одержують на них пенсію в разі втрати годувальника, соціальну пенсію або державну соціальну допомогу дитині померлого годувальника, передбачену Законом України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю».

Якщо одинока мати, одинокий усиновлювач, мати (батько) у разі смерті одного з батьків зареєстрували шлюб, то за ними зберігається право на отримання допомоги на дітей, які народилися чи були усиновлені до шлюбу, якщо такі діти не були усиновлені чоловіком (дружиною).

Жінка, яка має дітей від особи, з якою вона не перебувала і не перебуває в зареєстрованому шлюбі, але з якою вона веде спільне господарство, разом проживає і виховує дітей, права на одержання допомоги, встановленої на дітей одиноким матерям, не має. При реєстрації цієї жінкою шлюбу з особою, від якої вона має дітей, допомога на дітей, народжених від цієї особи, не призначається.

Відповідно до статті 2 цього Закону дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Слід зазначити, що статтею 4 Закону України «Про відпустки визначенні, зокрема, види соціальних відпусток, а саме додаткова відпустка працівникам, які мають дітей.

Питання щодо порядку надання додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи регулюється статтею 19 Закону, згідно з якою одному з батьків, які мають двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину з інвалідністю, або які усиновили дитину, матері (батьку) особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, одинокій матері, батьку дитини або особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, який виховує їх без матері (у тому числі у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також особі, яка взяла під опіку дитину або особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, чи одному із прийомних батьків надається щорічно додаткова оплачувана відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів (стаття 73 Кодексу законів про працю України).

За наявності декількох підстав для надання цієї відпустки її загальна тривалість не може перевищувати 17 календарних днів.

Поряд з цим, пунктом 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 року № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів» визначено, що одинокою матір'ю є жінка, яка не перебуває в шлюбі і у

свідоцтві про народження дитини якої відсутній запис про батька дитини або запис про батька зроблено в установленому порядку за вказівкою матері; вдова; інша жінка, яка виховує і утримує дитину сама.

Одночасно зазначаємо, що центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема у сфері соціального захисту населення, є *Міністерство соціальної політики України*, яке відповідно до покладених на нього завдань здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Мінсоцполітики, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління (пункт 1, підпункт 110 пункту 4 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423).

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці, трудових відносин є *Міністерство економіки України*, яке відповідно до покладених на нього завдань здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з його діяльністю, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління (абзац п'ятий пункту 1, підпункт 276 пункту 4 Положення про Міністерство економіки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459).

Стосовно права на отримання податкових соціальних пільг зазначаємо, що підпунктом 169.1.3. пункту 169.1. статті 169 Податкового кодексу України передбачено перелік податкових соціальних пільг.

З урахуванням норм абзацу першого підпункту 169.4.1 пункту 169.4 цієї статті Кодексу платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює 150 відсоткам суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 цього пункту, - для такого платника податку, який, зокрема, є одинокою матір'ю (батьком), вдовою (вдівцем) або опікуном, піклувальником - у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років.

Порядок подання документів для застосування податкової соціальної пільги затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1227.

Підпунктом 1 пункту 5 вказаного Порядку передбачено, що для застосування пільги з підстав, передбачених у підпунктах 169.1.2, 169.1.3 і 169.1.4 пункту 169.1 статті 169 Податкового кодексу України, крім заяви про застосування пільги подають одинока матір, батько, вдова, вдівець або опікун, піклувальник, які мають дитину (дітей) віком до 18 років:

копію свідоцтва (дубліката свідоцтва) про народження дитини (дітей) або документ із зазначенням відомостей про батька дитини в Книзі реєстрації актів цивільного стану, чи документи, які підтверджують вік дитини (дітей),

затверджені відповідним органом країни, в якій іноземна фізична особа - платник податку постійно проживав (проживала) до прибуття в Україну;

копію рішення органу опіки і піклування про встановлення опіки чи піклування (якщо із заявою звертається опікун або піклувальник);

копію свідоцтва про шлюб та свідоцтва про смерть (якщо із заявою звертається вдова або вдівець);

копію паспорта.

Для цілей цього пункту Порядку одинокою матір'ю (батьком) або опікуном, піклувальником вважаються особи, які на момент застосування роботодавцем пільги, визначеної підпунктом «а» підпункту 169.1.3 пункту 169.1 статті 169 Кодексу, маючи дитину (дітей) віком до 18 років, не перебувають у шлюбі, зареєстрованому згідно із законом.

При цьому зазначаємо, що центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику є *Державна податкова служба України*, яка відповідно до покладених на неї завдань, зокрема, здійснює прийом громадян, розгляд звернень (запитів) громадян, платників податків (платників єдиного внеску), органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади та інших суб'єктів права на звернення з питань, пов'язаних із діяльністю ДПС, та запитів на отримання публічної інформації; надає індивідуальні податкові консультації, інформаційно-довідкові послуги з питань податкового законодавства та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС (пункт 1, підпункти 69, 70 пункту 4 Положення про Державну податкову службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227).

Також повідомляємо, що листи Мін'юсту не встановлюють норм права, а мають лише інформаційний характер.

Заступник Міністра

Олександр БАНЧУК

Взводова О.М. 279-66-34